

VENEDIKT JEROFEJEV.
MOSKVA - PETUŠKY (poéma)
Brno 1999
ss. 10-12, 48-51, 147-154.

NÁMĚSTÍ PŘED KURSKÝM NÁDRAŽÍM

No prosím, vždyť jsem to věděl: půjdeš napravo a nutné přijdeš na Kurské nádraží. Nudil ses v těch uličkách, Veničko, dostal jsi chuť na shon, tak tady ho máš...

Nech toho — ohnal jsem se sám po sobě — k čemu je mi dohry tvůj shon? K čemu ti tvoji lidé? To tak potřebuju! Vždyť Spasitel řekl dokonce své mámě, své vlastní mámě: „Co je mi do tebe?“ A tím spíš já — co je mi do těch shánčlivých a protivných lidí?

Radši se opřu o sloup a zamhouřím oči, aby se mi tak nezvedal žaludek...

„Ovšem, Veničko, ovšem — ozval se tiše, tak přelaskavě, odněkud z výšky zpěvný hlas — Zamhuř oči, aby se ti tak nezvedal žaludek.“

Ó! Zná! Zná! To jsou zase oni! „Andělé Boží! Jste to zase vy?“

„No ovšem, že my“ — a zase tak laskavě...! „A víte co, andělé?“ - zeptal jsem se taky tak tichounce.

„Co?“ — odpověděli andělé. „Je mi těžko...“

„To víme, že těžko — zaspívali andělé. — A ty se projdi, projdi se a uleví se ti. Vždyť za půl hodiny se otevírá obchod: vodku začnou prodávat pravda v devět, ale červené ti prodají hned...“

„Červené?“

„Červené“ — zpěvavě odpověděli andělé Boží.

„Studené?“

„Ovšem, že studené...“

Ó, to mě nesmírně vzrušilo...!

„Říkáte: projdi se a uleví se ti. Ale vždyť ani chodit se mi nechce... Víte přeci sami, jaké to je v mém stavu chodit...!“

Na to andělé neodpověděli. A potom zase zaspívali:

„Tak zajdi do nádražní restaurace. Možná, že tam něco mají. Včera večer měli červené. To všechno přece nemohli za jeden večer vypít...!“

„Ano, ano, ano. Půjdu. Půjdu to teď zjistit. Děkuju vám, andělé.“

A oni tak tichounce zaspívali: „Nezdraví, Veňo...“

Jak jsou milí...! No tak co...? Když jít, tak jít. Dobře, že jsem včera koupil dárky! Nepojedu přece do Petušek bez dárku! To andělé mi připomněli dárky, protože ti, komu jsou dárky určeny, sami připomínají anděly. Dobře, že jsem je koupil... A kdy jsem je včera koupil? Vždyť si... Jdi a vzpomínej...

Šel jsem přes náměstí, přesněji nešel, ale táhnul se. Dvakrát nebo třikrát jsem se zastavil a ztuhnul jsem na místě, abych přemohl hnus, který se ve mně zvedal. Vždyť člověk v sobě má nejen stránku fyzickou, ale také duchovní, a nadto má také stránku mystickou. A já jsem každou chvíli čekal, že se mi uprostřed náměstí zvedne žaludek ze všech těchto stránek. Tak jsem se co chvíli zastavoval a tuhnul jsem.

— Tak kdy jsem to včera koupil ty své dárky? Po té lovecké? Ne, po lovecké jsem na to neměl pomyšlení. Mezi první a drahou loveckou? Taky ne. Mezi nimi byla pauza třicet vteřin a já nejsem nadčlověk, abych za třicet vteřin něco stihnul. Ano, nadčlověk by po první lovecké upadnul a ani by se k druhé nedostal... Tak tedy kdy? Bože můj, na světě je tolik tajemství! Neproniknutelné množství! Před koriandrovkou nebo mezi pivem a bílým vermutem?

...

SALTYKOVSKAJA — KUČINO

Zbytek vodky se ještě vznášel blízko u jícnu, takže když mi s nebes řekli:

— Pročs to všechno dopil, Veňo? To bylo moc — div jsem se nezadusil, moh jsem jen taktak mluvit:

— Na celé zemi... na celé zemi, od Moskvy po Petušky, není nic, co by pro mě bylo moc... A proč o mě máte strach, nebeští andělé...?

— Máme strach, že ty zas...

— Že zas začnu nadávat? Ale kdepak, prostě jsem nevěděl, že jste se mnou neustále, jinak bych si dával větší pozor... Jsem každou minutu šťastnější... a když teď začnu nadávat, tak taky nějak šťastně... jako ve verších německých básníků:

„Já vám ukážu duhu!" nebo „Jděte k perlám!"

a nic víc... Jste prostě hloupí...!

— Ne, nejsme hloupí, máme prostě strach, že nedojedeš...

— Kam nedojedu?! Do Petušek že nedojedu...? K ní že nedojedu...? K mé nestydaté carevně s očima jako oblaka...? Nenechte se vysmát...!

— Ne, nenecháme. Máme strach, že nedojedeš k němu, že zůstane bez ořechů...

— Kdepak! V životě ne...! Minulý pátek, správně, minulý pátek mě k němu nepustila... Ochabnul jsem, andělé, minulý pátek, díval jsem se na její bílé břicho, kulaté jako nebe se zemí... Ale dnes dojedu i kdybych měl chcípnout, sražený osudem... Přesněji, ne, dneska nedojedu, dneska budu u ní, budu se do rána pást mezi liliemi, ale zítra, zítra pojedu...

— Ubohý chlapec? Proč „ubohý"? A řekněte mi, andělé, budete se mnou až do Petušek? Ano? Neodletíte?

— Ó ne, až do Petušek nemůžeme... My odletíme, jakmile se usměješ... odletíme... a už se o tebe nebudeme bát...

— A na peróně na mě budete čekat, ano?

— Ano, tam na tebe počkáme...

Ti andělé jsou nádherní! Jenomže proč je to ubohý chlapec? Vůbec není ubohý! Klouček, který zná písmeno „ju" jako svých pět prstů, klouček, který má rád otce jako sebe sama, ten přece nepotřebuje, aby ho někdo litoval? No, dejme tomu, že byl předminulý pátek nemocný a všichni tam o něho měli starost... Ale vždyť se hned uzdravil, jakmile mě uviděl...! Ano, ano... Bože milostivý, udělej to tak, aby se mu nic nestalo a nikdy mu nic nebylo!

Udělej to tak. Pane Bože, aby si nezlámal ruku nebo nohu, když spadne se schodů nebo z pece. Když uvidí nůž nebo břitvu, ať si s nimi nehraje, najdi mu jiné hračky. Pane Bože. Když jeho matka bude zatápět v peci — to má moc rád, když jeho matka zatápí v peci — odved' ho někam stranou, jestli budeš moci. To bolí, myslet si, že se spálí... A když onemocní, ať se hned uzdraví, jakmile mě uvidí...

Ano, ano, když jsem minule přijel, řekli mi, že spí. Řekli mi, že je nemocný a leží s horečkou. Pil jsem vodku s citronem u jeho postýlky, nechali mě tam samotného. Měl skutečně horečku, i ten důlek ve tváři měl horečku, bylo mi to až záhadné, že laková nicotnost může mít ještě horečku...

Vypil jsem tři sklenice vodky než se probudil a podíval se na mě a na čtvrtou sklenici, kterou jsem držel v ruce... Dlouho jsem si s ním tehdy povídal, říkal jsem:

— Víš co, chlapče? Neumírej... Vždyť si sám pomysli (ty už přece kreslíš písmeno, tak si můžeš taky sám pomyslet): to je velice hloupé umřít a znát jenom písmeno „ju" a nic jiného neznat... Aspoň sám chápeš, že je to hloupé?

— Chápu, táto...

A jak to řek! A všechno, co říkají — věčně živí andělé a umírající děti — všechno je tak významné, že jejich slova píšu tučnou kurzívou, a všechno co říkáme my, píšu malinkými písmeny, protože to je více méně blbost. „Chápu, táto...!"

— Však se ještě postavíš, chlapče, a zase si zatancuješ za doprovodu mé „prasečí farandoly" — pamatuješ? Když ti byly dva roky, tancovals na to. Hudbu složil otec, slova jsou taky od něj. „Tam tak milí směšní čertíčky natahují ručičky, škrábou a kousají mě do břicha..." A ty sis jednou rukou podpíral bradu a v druhé jsi třímal šáteček a mával jsi s ním, a poskakoval

jako malý šášula....Od února do srpna jsem fňukala a byla malátná, když se blížil konec srpna, natáhla jsem bačkory..." Máš mě rád, chlapče?

— Moc rád...

— Tak neumírej... Když neumřeš a uzdravíš se, tak mi znovu něco zatancuješ... Jenomže fa-randolu tancovat nebudem. Tam jsou slova, která sem nepasují....Když se blížil konec srpna, natáhla jsem bačkory...", a to se sem nehodí. „Raz, dva, nazuj střevíce, to chceš pořad spát...?“ Mám své příčiny, proč mám ten hnus rád...

Dopil jsem svou čtvrtou sklenici a začal jsem vzrušeně:

— Když tu nejsi, chlapče, tak jsem úplně sám... Rozumíš mi...? Tys v létě běhal po lese, ano...? A pamatuješ si asi, jaké tam jsou jedle...? Tak já jsem taky jako jedle... Je taky tak dlouhatánská a osamělá, jako já... Dívá se jenom do nebe a co má pod nohama, to nevidí a vidět nechce, zrovna jako já... Je tak zelená a věčně bude zelená, dokud se nezhroutí. Já taky: dokud se ne-zhroutím, budu věčně zelený...

— Zelený — ozval se malý.

— Nebo například pampeliška. Ta se pořad kolébá ve větru, pořad se nechává ofukovat, až je člověku smutno dívat se na to... Já taky: copak do mě nefoukají? Není to protivné, dívat se, jak mě celé dny ofukují a ofukují...?

— Je to protivné — opakoval po mně chlapec a slastně se pousmál...

A já se teď taky usmívám, taky slastně, vzpomínám na to jeho „je to protivné" a vidím: zdálky na mě mávají andělé a odlétají, jak slíbili.

...

105. KILOMETR — POKROV

Ale vytrhnuli mě z toho proudu. Právě jsem začínal usínat, když mě někdo praštil ocasem přes záda.

Trhnul jsem sebou a otočil jsem se: přede mnou byl někdo bez nohou, bez ocasu a bez hlavy:

— Kdo jsi? — zeptal jsem se ho překvapeně.

— Uhádni kdo! — a rozesmál se jako lidožrout...

— To zrovna! Ještě budu hádat...! Otráveně jsem se od něho odvrátil, že si znovu pospím. Ale vtom mě někdo z rozběhu prásknul hlavou do zad. Zase jsem se obrátil, přede mnou byl pořad ten někdo, bez nohou, bez ocasu a bez hlavy...

— Proč mě biješ? — zeptal jsem se ho.

— To musíš uhádnout...! — odpověděl mi a pořad se smál jako ten lidožrout.

Teď jsem se přeci jenom rozhod, že budu hádat. „Protože když se od něho odvrátím, majzne mě třeba do zad oběma nohama."

Zadával jsem se do země a zamyslel se. On čekal a malinko mával sevřenou pěstí těsně u mého nosu. Jako by mi, trouba, utíral nos...První, kdo promluvil, byl on:

— Jedeš do Petušek? Do města, kde ani v zimě, ani v létě neodkvétá a tak dál...? Kde...

— Ano. Kde ani v zimě, ani v létě neodkvétá a tak dál.

— Kde se tvá ohava válí v jasmínu, ptáčci nad ní poletují a líbají ji, kam se jim zachce?

— Ano. Kam se jim zachce.

Zase se rozesmál a praštil mé na solar.

— Tak poslouvej. Před tebou je Sfinga. A do města tě nepustí.

— Proč mě nepustíš? V Petuškách se něco stalo? Řadí tam mor? Někdo si vzal za ženu vlastní dceru?

— Je to horší, než morová rána a vlastní dcera. vím to líp, než ty. A řek jsem nepustím, tak nepustím. Přesněji pustím, ale jen za jedné podmínky: uhádneš pět mých hádanek. „K čemu mu budou, hajzlovi, mé odpovědi?" — pomyslel jsem si, ale nahlas jsem řekl:

— No tak dělej, kde máš ty hádanky? Dej pryč tu svou pěst, netluč mě do solaru a dávej mi hádanky.

„K čemu mu budou, čurákovi, mé odpovědi?“ pomyslel jsem si ještě jednou. Ale on už začal první:

„Slavný úderník Alexej Stachanov chodil dvakrát denně na malou stranu a jednou denně na

velkou. Když ale pil v jednom tahu, tak chodil denně čtyřikrát na malou stranu a ani jednou na velkou. Spočítej, kolikrát ročně chodil úderník Stachanov na malou stranu a kolikrát na velkou,

když vezmeš v úvahu, že pil v jednom tahu tři sta dvanáct dní v roce."

Pro sebe jsem si řekl: „Na koho to naráží, dobytek? Nikdy nechodí na záchod? Pije a vůbec se neprobudí? Na koho to naráží, ten smrad...?"

Urazil jsem se a říkám:

— To je špatná hádanka, Sfingo, to je hádanka se sviňáckým podtextem. Nebudu hledat odpověď na tuhle hádanku.

— Ach, nebudeš? Tak to ještě zazpíváš jinak! Poslouchej druhou: „Když loď Sedmé americké flotily spustily kotvy ve stanici Petušky, stranické dívky tam nebyly, ale když označíme komsomolky za stranické, pak každá třetí byla blondýnka. Když loď Sedmé americké flotily odpluly, zjistilo se následující: každá třetí komsomolka byla znásilněna, každá čtvrtá znásilněná byla komsomolka, každá pátá znásilněná komsomolka byla blondýnka a každá devátá znásilněná blondýnka byla komsomolka. Když bylo všech děvčat v Petuškách 428, urči, kolik bylo mezi nimi nedotčených brunetek, které nebyly ve straně?"

„Na koho, na koho naráží teď, ten parazit? Proč jsou všechny brunetky nedotčené a všechny blondýnky znásilněné? Co tím chce říct, čubčí syn?"

— Nebudu hledat řešení té hádanky, Sfingo. Promiň mi to, ale nebudu. Je to nepěkná hádanka. Dej mi radši třetí...!

— Cha-cha! Radši třetí! Jak známo, v Petuškách nejsou body A. Body C tam vůbec nezůstaly. Jsou tam jen body B. Takže: Papanin, chtěje zachránit Vodopjanova, vyšel z bodu B₁ směrem k bodu B₂. V té době Vodopjanov, chtěje zachránit Papanina, vyšel z bodu B₂ k bodu B₁. Neznámo proč, oba se octli v bodě B₃, který je vzdálen od bodu B₁ na délku 12ti vodopjanovských plivanců, a od bodu B₂ na délku 16ti plivanců Papaninových. Když vezmeme v úvahu, že Papanin plival do délky tři metry sedmdesát dva centimetry, a Vodopjanov že neuměl plivat vůbec, šel vůbec Papanin Vodopjanova zachránit?

„Bože můj! On se zbláznil, ten prašivec. Co to mele? Proč nejsou v Petuškách ani A, ani C, ale jenom B? Na co naráží, kurva...?"

— Cha-cha! — zvolal Sfinga a mnul si ruce. — Ani tuhle nebudeš řešit? Co? Máš toho dost, ty dlouháne? Tak tady máš čtvrtou: „Lord Chamberlain, premiér Britského impéria, vycházející z restaurace na stanici Petušky, uklouzl v jakýchsi zvratkách a v pádu porazil vedlejší stůl. Do pádu bylo na stole: dva zákusky po 35 kopějkách, dvě porce stroganova po 78 kopějkách každá, dvě porce vemínka po 39 kopějkách a dvě karafy červeného vína po osmi deci každá. Všechny talíře zůstaly celé. Všechno jídlo přišlo vniveč. A s červeným vínem to dopadlo takhle: jedna karafa se nerozbila, ale všechno víno z ní vyteklo do poslední kapky; druhá karafa se rozbila na cimpr-campr, ale nevytekla z ní ani kapka. Když vezmeme v úvahu, že cena prázdné karafy je šestkrát větší než porce vemínka, a že cenu červeného vína zná každé dítě, zjistí, jaký účet dostal lord Chamberlain, premiér Britského impéria, v restauraci na Kurském nádraží!"

— V restauraci na Kurském nádraží...?"

— Ano, na Kurském nádraží!

— Tak on uklouzl — kde? On přeci uklouzl v Petuškách. Lord Chamberlain uklouzl přeci v petušské restauraci...!"

— A účet zapravil na Kurském nádraží. Jaký to byl účet?

„Bože ty můj! Odkud se berou takovéhle Sfingy: Bez nohou, bez hlavy, bez ocasu, a navrch žvaní tyhle nesmysly! A tou banditskou hubou...!" „Na co to naráží, hajzl...?"

— To není hádanka, Sfingo. To je výsměch.

— Ne, to není výsměch, Veňo. To je hádanka. Jestli se ti ani tahle nelíbí, pak...

— Tak poslouchej co nejpozorněji:

Jde Minin a proti němu Požarskij. „Ty jsi nějak divný dneska, Minine, — řekl Požarskij, — jako bys toho dneska hodně vypil.“ „A ty jsi taky divný, Požarskij, jdeš a při chůzi spíš.“ „Řekni mi s čistým svědomím, Minine, kolik jsi dneska vypil?“ „Hned ti to řeknu: nejdřív půldruhého deci ruské, potom půldruhého deci vodky s pepřem, dvě deci stoličné, pět deci kubánské a sedm deci piva říznutého vodkou. A ty?“ „Zrovna tolik jako ty, Minine.“ „A kam teď jdeš, Požarskij?“ — „Do Petušek, samozřejmě. A ty, Minine?“ „Já taky do Petušek. Ale ty jdeš, kníže, na docela opačnou stranu!“ „Ne, to ty jdeš na jinou stranu, Minine.“

Krátce, jeden druhého přesvědčil, že je nutné se vrátit. Požarskij šel teď tam, kam šel původně Minin, a Minin šel teď tam, kam původně šel Požarskij. A oba se dostali na Kurské nádraží,

A teď mi řekni, kdyby si oba nevyměnili cestu a šli tak, jak to bylo původně, kam by se oba dostali? Kam by přišel Požarskij? Řekni!

— Do Petušek? — napověděl jsem s nadějí. — To určité! Cha-cha! Požarskij by se doslal na Kurské nádraží! Tak je to!

A Sfinga se zasmál a stoupl si na obě nohy.

— A Minin? Minin by přišel kam, kdyby šel svou cestou a neposlechl rad Požarského? Kam by přišel Minin...?

— Možná do Petušek? — už jsem nedoufal v nic a div jsem neplakal. --- Do Petušek, jo?

— A na Kurské nádraží nechceš? Cha-cha! — A Sfinga, jako by mu bylo horko, jako by se potil ze škodolibého triumfu, se ovíval ocasem. — Minin taky přijde na Kurské nádraží...! Takže kdo se dostane do Petušek, cha-cha? Do Petušek se vůbec nikdo nedostane, cha-cha!

Co to bylo za smích, který měl ten bídák! Ani jednou v životě jsem neslyšel tak vydřidušský smích! Ale kdyby se jenom smál! Chytil mě za neustálého smíchu dvěma prsty za koneček nosu a táhnul mě někam...

— Kam? Kam mě to táhneš, Sfingo? Kam mě táhneš?

— To uvidíš! Cha-cha! Uvidíš!

POKROV — 113. KILOMETR

Vytáhnul mě na plošinu, otočil mi hubu k okénku — a vypařil se do vzduchu... Nač to všechno potřeboval?

Kouknul jsem se oknem. Skutečně, ta dřívější čerň už venku nebyla. Na oroseném skle bylo cosi napsáno něčí rukou a v těch místech jsem viděl spoustu světél a odplouvající staniční nápis Pokrov.

„Pokrov! Město v petušském okrese! Tři zastávky a přijdou Petušky! Jsi na správné cestě, Venedikte Jerofejeve!“ A celý ten poplach, který z hloubi duše stoupal pořád nahoru, okamžitě klesl na dno a tam se utišil...

Tři nebo čtyři okamžiky tam v klidu ležel. Ale potom — potom, ne že by začal stoupat ze dna duše, ne, on se z hloubi duše přímo vymrštil: jedna myšlenka, jedna obludná myšlenka mě napadla tak silně, že se mi podlomila kolena.

Teď jsem se vzdaloval Pokrovu. Viděl jsem nápis Pokrov a spoustu světél. Všechno je to moc pěkné — i Pokrov i spousta světél. Ale proč se to objevilo vpravo ve směru jízdy vlaku...? Připouštím, že mám trochu zatměný mozek, ale přeci nejsem kluk, vím přece, že když je Pokrov napravo, tak jedu z Petušek do Moskvy a ne z Moskvy do Petušek...! O, prašivý Sfingo! Oněměl jsem a začal jsem lítal po celém vagónu, dobře, že v něm nebyla ani noha. „Počkej, Veničko, zastav se. Hloupé srdce, netluč tak. Možná, že jsi to trochu popletl: možná, že Pokrov byl přece jen nalevo, a ne napravo?“

...